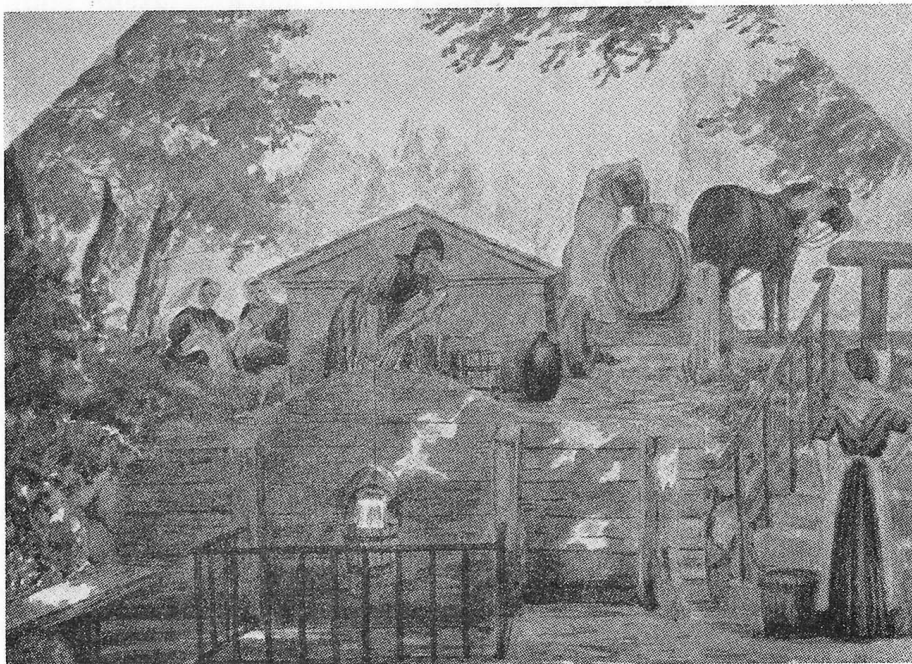
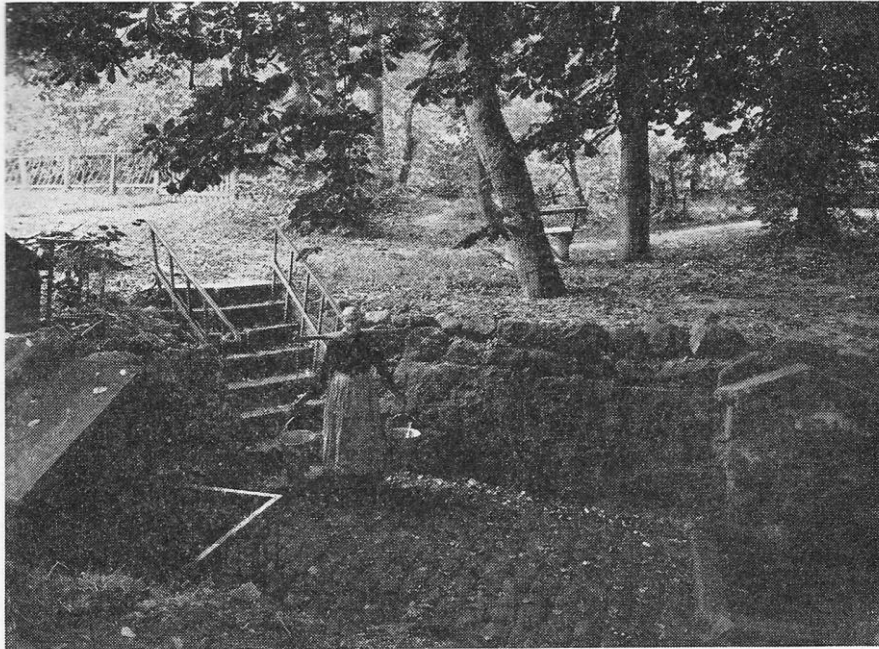

Klosterkilden. Efter akvarel af H. C. Ley, 1849.

Klosterkilden. I Sct. Maria Plejehjems have ligger Klosterkilden. Tidligere hed den mest Sortebrødrekilde, og begge navne fortæller, at den engang har hørt til Dominikanerklosteret — på dets plads ligger nu Det adelige Jomfrukloster. Vældet har allerede en tid været tørlagt, men den enkelt og smukt udformede kildegrotte er der endnu. En prægtig lund af gamle træer kupler sig over kilden og er med til at skabe stedets særlige stemning. Men det vigtigste (vandet) mangler.

Kilden eller rettere kilderne må engang have frembudt et storslået syn. Behrmann fortæller, at pladsen, hvor vældene sprudler frem, er over 100 kvadratalen (ca. 40 m²) stor. Ved at skylle jorden bort har vældene dannet 5 store tragtformede fordybninger, ca. 2 meter dybe og foroven ca. 3½ meter i tværmål. Der er i det hele nogle og tredive kildevæld. Også her er det ordnet sådan, at folk kan skylle tøj ved kilden. Dens vand benyttes meget til drikke- og kogevand, og det indeholder næsten ingen »fremmeddele« — noget, man dengang var

Klosterkilden.

meget optaget af. Behrmann regner ud, at kilden må give 100 tønder i timen, ca. 130 hektoliter. Han glæder sig over den idylliske plet »et herligt, køligt sted til at hvile sig der om sommeren, thi alle kilderne ere beplantede med træer, i hvis skygge der står haugebænke«.

Det fantastiske billede af det mærkelige geyserlandskab, som Behrmann har givet, er ikke længe efter kommet til at se helt anderledes ud. Man har tæmmet vældene og sat skik på det hele ved at skabe den første begyndelse til en kildegrotte. Maleren Leys akvarel fra 1849 viser, hvor langt man er kommet. Over et eller flere af hovedvældene er der bygget en stensat brønd med tag over. Foran denne en forsænkning, dels stensat, dels hegnet med tømmer. Der fører en stentrappe med et vel udformet jernrækværk derved. Brønden, trappen og stensætningen længst til venstre er det samme i dag, kun bræddewæggen er senere blevet erstattet med sten.

Det må være det nærliggende Jomfrukloster, der på en pri-

mitiv kærre henter sin vandforsyning. To hedebo-klædte piger og en karl sørger for påfyldningen, mens to ledsagere tager sig et hvil.

Det næste billede, et fotografi, skyldes Kristian Hude og er fra engang ved århundrede-skiftet. Kildegrotten har nok længe været fuldt udbygget. Til venstre kildebrønden med udløb i et gitterhegnet bassin. Herfra søgte vandet i en hastigt rindende bæk mod et udløb i den stensatte mur — skrås for trappen. Til højre er der øjensynlig også en kilde, det er dog blot en kulisse. For ligesom at holde styr på vandet, som ville op gennem gulvet, var der i hjørnet til højre afgrænset et lille bassin. Her piblede og boblede det uafbrudt, op fra bunden løftede sig små vandgopler, for snart efter at opløses og forsvinde ud i bassinets stille vand, så umærkeligt, at end ikke det blidt spændte vandspejl blev brudt; gennem en lille åbning i stenranden fandt vandet stiltfærdigt afløb. — Modsætningen mellem det brusende væld fra brønden og det tavse bassin — var af ejendommelig virkning.

Uden for kildelunden bredte sig en stor og solet eng ned mod Rimors Mølle. Kastanietræernes løvmasser holdt lyset ude, så der var halvdunkelt i kildegrotten, og det rindende vand gjorde luften sval og renvasket som i skoven efter en byge. Kun et skridt bort fra grotten og lysvældet lukkede sig om en.

Sænkningen af det underjordiske vandspejl skulle også ramme Klosterkilden. Vældet blev ringere og ringere, til sidst døde det helt hen. Den før så prægtige og så rige kilde var ikke mere.

ARTHUR FANG

ROSKILDE

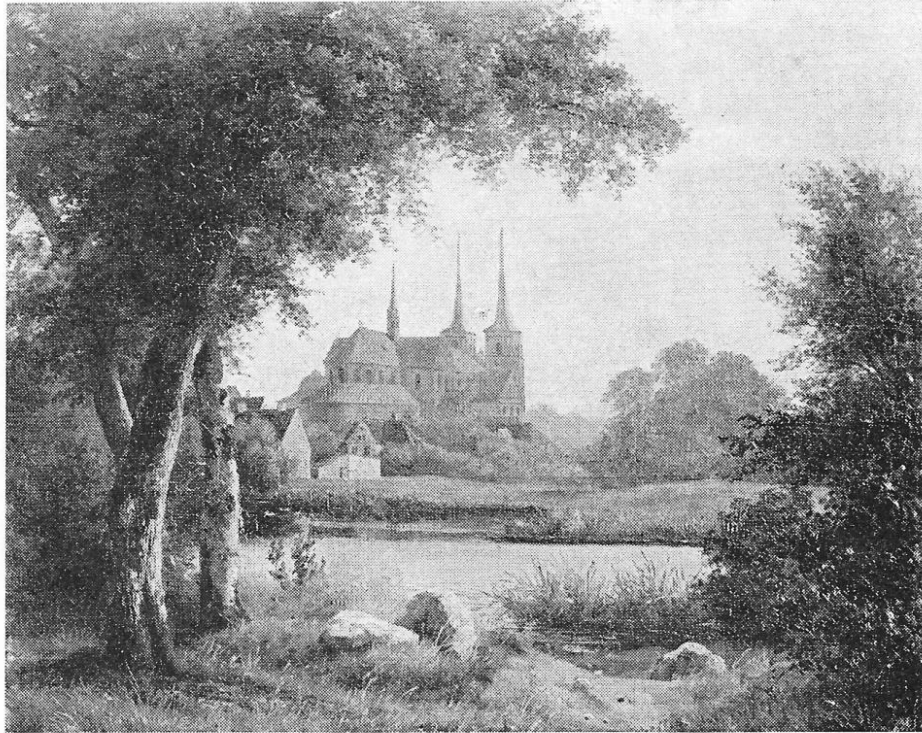
II.

FRA BYEN OG DENS HISTORIE

Klosterkildens møller

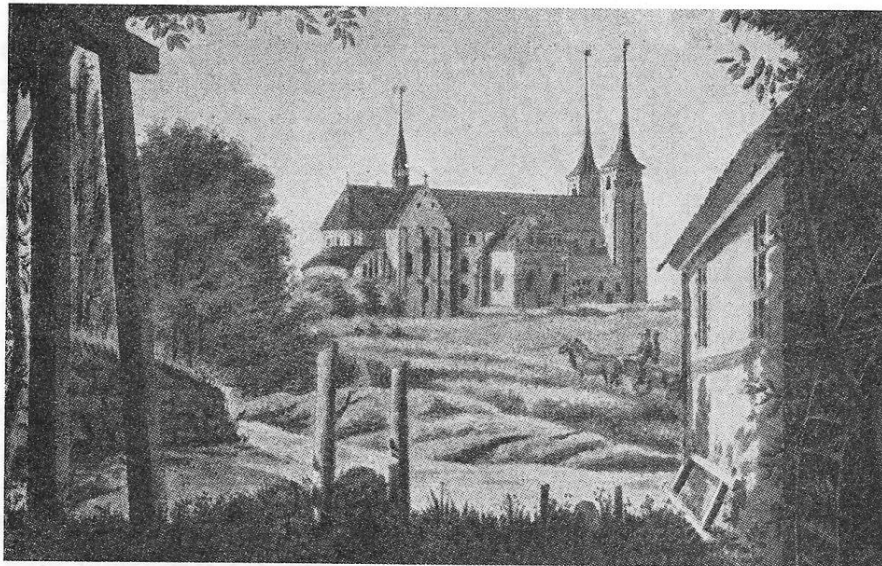
Rimors Mølle. Klosterkilden har i århundreder drevet fire møller: Rimors Mølle — tidligere Sortebrødre Mølle, Kobbermøllen, Sct. Siegfreds Mølle og Haraldsborg Mølle. — Gennem en dyb og bred grøft gik kildens rigelige vand ned til den første mølle, som havde en stor dam. Den var på den ene

Fra Rimors Mølles dam. — Efter maleri af Carsten Henriksen, 1860
(Roskilde Museum).

side højt inddiget, og yderligere kunne vandet ødselt brede sig op i engen. Dammen lå på Sct. Maria Plejehjems grund, men møllen havde retten til at udnytte vandet. Hvordan det engang har set ud, viser vel bedst Carsten Henriksens maleri fra 1860 på Roskilde Museum. Det fine motiv med domkirken og den frodige forgrund går igen i adskillige stik.

Rimors Mølle var længst tilbage i tiden Sortebrødrenes kornmølle, og det samme var det gennem mange år i privateje. I 1853 opførtes den nuværende smukke vinkelbygning til uldspinderi og væveri. I 1957 overtog Hjemmeværnet bygningerne, som det indrettede efter sit formål, men nænsomt bevarede hele den ydre ramme. Her er en særpræget enklave i en stadig tættere bebyggelse. — Fra Frederiksborgvej fører det ældgamle Rimors Møllestræde derop, og det har nok set næsten lige sådan ud, den gang Dominikaner-klosterets lægbrødre kørte korn til deres mølle.

Fra Kobbermøllen — et kik under den højtliggende møllerende,
t. h. overfaldshjulet.

Kobbermøllen. Fra Rimors Mølle havde vandet ikke ret lang vej til dammen oven for Kobbermøllen, som lå ud mod Frederiksborgvej. I 1830'erne ejedes den af maler H. J. Ehlers, som lod den ombygge og skaffede den mere vand, blandt andet det, der løb i grøfterne langs Frederiksborgvej, dog især afløbet fra Kong Roars Kilde.

Hedde Jansen Ehlers var født i Ostfriesland 1784 som søn af en handelsgartner, kom i malerlære, udvandrede til Danmark, arbejdede som malersvend i København og gik — som håndværkerne gjorde det dengang — på Kunstakademiet. Her lagde hans lærer, professor Abildgård, mærke til ham og fik ham anbragt ved dekorationsarbejde på herregården Lindholm ved Roskilde. Her forlovede han sig med kammerjomfruen Anne Kruse. Fra nu af er Ehlers knyttet til Roskilde, hvor han i 1809 tog borgerskab og blev boende til sin død i 1859. Hurtigt fik man øje på den dygtige mand, han blev byrådsmedlem og var det uafbrudt i 29 år og det på en tid, hvor det ellers kun var købmændene, der fik sæde i borgernes råd.

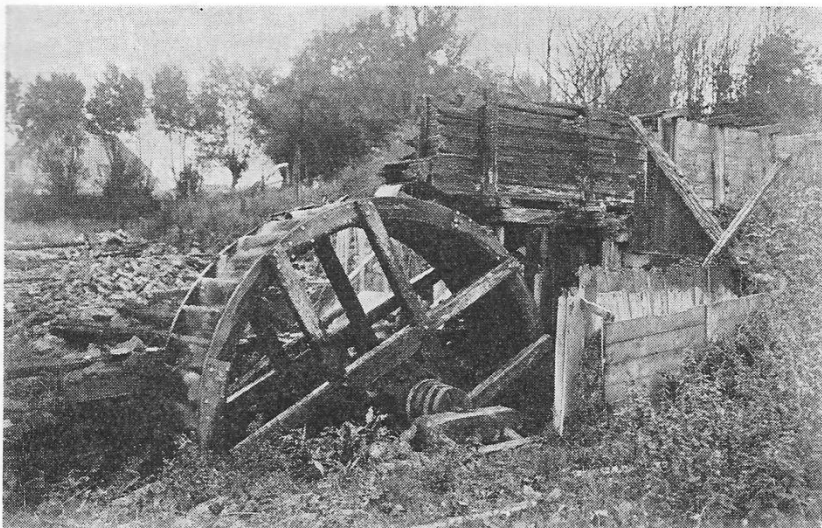
Mest har han indlagt sig fortjeneste ved forbedring af besejlingsforholdene. Under hans personlige ledelse blev sejlrunden uddybet fra 3 til 10 fod, og i 1834 kunne det første rigtige skib gå ind i havnen. Fra 1833 var han med i Forskønnelsesforeningen og arbejdede ivrigt for anlæg af spadsereweje som Tuttesti, Bellevuesti og Langelinie (mellem Skovbovænget og Ringstedgade), desuden den nu helt udslettede Hoveristi fra Kobbermøllen op mod Klostermarken.

I en årrække var han tegnelærer ved Katedralskolen, Borgerskolen og Teknisk Skole. — På Marstrands skydetavle finder man ham blandt byens spidser.

Mellem Kobbermøllens have og Trægårdens gamle lave længe var der ikke ret langt, og så skulle der endda være plads både til en vej ind i Brudeengen og til en møllebæk, som førte vandet fra Kobbermøllen. Fra møllehusets nordside kom den i et stort blødt sving — en virkelig bæk, ikke ret dyb, men bred, en forsvarlig voldgrav om møllerens frugthave. Et stykke fulgtes vand og vej. Kommet ind i engen buede løbet sig om de lavninger, der engang havde været damme, og som er blevet det igen — og gik så videre ad en både dyb og bred grøft ud til Haraldsborg Mølle.

Sct. Siegfriids Mølle. I ældre tid stoppede møllebækken op undervejs nordpå for at gøre tjeneste ved Sct. Siegfriids Mølle. Allerede i begyndelsen af 1800'erne var den forsvundet. Indtil bebyggelsen nåede derud, kunne man med lidt god vilje spore møllen — omtrent hvor Sct. Agnesvej skærer Kong Valdemarsvej. — Der vides ikke noget om møllen, men måske har den hørt til Sct. Siegfriids Kapel i domkirkens nordre tårn.

Haraldsborg Mølle. Haraldsborg Mølle lå ved Frederiksborgvej, lige syd for borgbanken. Det var en firelænget stråtækt bondegård. En ikke videre gæstfri udlænge vendte ryggen mod vejen, mens stuelængen lå lunt inde i gården med bagsiden ud mod den højt opdæmmede mølledam,

som foruden Klosterkilde-vandet også fik tilløb oppe fra Lade-
gårdsmøllen.

I april 1909 nedbrændte Haraldsborg Mølle totalt i løbet af
kort tid. Som et trist minde stod møllehjulet der en tid, det
var for vanddrukkent til at ilden kunne fænge, men mølle-
renden havde den haft fat i.